

№1 2021 (103)

Видається з жовтня 1999 року
Реєстраційне свідоцтво:
серія KB №23669-13509 PR
від 9 листопада 2018 року
ISSN 1562-529X
Передплатний індекс: 22863

ЗАСНОВНИКИ:

Харківський національний
університет радіоелектроніки

Харківський національний
педагогічний університет
ім. Г. С. Сковороди

Харківський регіональний інститут
державного управління Національної
академії державного управління
при Президенті України
Приватна фірма «Колегіум»

РЕДАКЦІЯ

Ю. Д. БОЙЧУК,
головний редактор
Л. О. БЕЛОВА,
заступник головного редактора
О. П. КОТУХ,
відповідальний редактор

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

Україна, 61166, Харків,
просп. Науки, 14. ХНУРЕ
тел.: +38 (093) 688-43-30,
+38 (057) 702-08-30
E-mail: newcollegium.journal@gmail.com

Затверджено вченою радою
ХНПУ ім. Г. С. Сковороди,
протокол № 3 від 29.03.2021

**Журнал внесено до переліку
наукових фахових видань України
з педагогічних наук, категорія "Б"**

**Видається за сприяння
Ради ректорів вищих навчальних
закладів Харківської області
та Харківського університетського
консорціуму,
за підтримки Департаменту науки
і освіти Харківської обласної
державної адміністрації**

НОВИЙ Колегіум

НАУКОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЖУРНАЛ

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

РЕДАКЦІЙНА РАДА

В. І. АСТАХОВА, доктор історичних наук, професор, Україна
В. С. БАКІРОВ, доктор соціологічних наук, професор, академік НАН
України, член-кореспондент НАПН України, Україна
Л. О. БЕЛОВА, доктор соціологічних наук, професор, Україна
Ю. Д. БОЙЧУК, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент
НАПН України, Україна
Т. О. ДОВЖЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна
В. А. КАПУСТНИК, доктор медичних наук, професор, Україна
О. Е. КОВАЛЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна
Т. В. КРУТСЬКИХ, доктор фармацевтичних наук, професор, Україна
А. І. КУЗЬМІНСЬКИЙ, доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, дійсний член Міжнародної
слов'янської академії освіти імені Я. А. Коменського, Україна
С. Є. ЛУПАРЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, Україна
О. О. МАТВЕСЬВА, доктор педагогічних наук, доцент, Україна
О. В. НАНКА, кандидат технічних наук, професор, академік Інженерної
академії України, Україна
С. В. ПАНЧЕНКО, доктор технічних наук, професор, Україна
Л. Є. ПЕРЕТЯГА, доктор педагогічних наук, професор, Україна
В. С. ПОНОМАРЕНКО, доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, Україна
Н. О. ПОНОМАРЬОВА, доктор педагогічних наук, професор, Україна
І. Ф. ПРОКОПЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, академік
НАПН України, Україна
В. П. САДКОВИЙ, доктор наук з державного управління, професор,
Україна
В. В. СЕМЕНЕЦЬ, доктор технічних наук, професор, Україна
Є. І. СОКОЛ, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАН
України, Україна
В. В. СОКУРЕНКО, доктор юридичних наук, професор, член-кореспон-
дент Національної академії правових наук України, Україна
Г. І. ТОХТАР, кандидат технічних наук, доцент, Україна
О. І. ЧЕРЕВКО, доктор технічних наук, професор, академік
Української академії наук, академік Міжнародної академії холоду, академік
Інженерної академії України, Україна
Д. Л. ЧЕРЕДНІК, кандидат технічних наук, доцент, Україна
МАРК БРАУН, професор, директор Національного інституту цифрового
навчання, Дублінський міський університет, Ірландія
ТЕРЕЗА ЯНИЦКА-ПАНЕК, професор PUSB, Державний університет
Стефан Баторій в Скерневице, Польща

ЗМІСТ

ОСВІТА ТА СУСПІЛЬСТВО

Юрій Бойчук Івану Федоровичу Прокопенку — 85!	3
Звернення ректора Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка	11
Черкасова К. Науково-практичні аспекти збереження архітектурно-містобудівної спадщини в розвитку сучасної архітектурно-реставраційної освіти	13
Семенець В., Салєєва А., Аврунін О., Грищенко В., Карпенко І., Солнцева І. Досвід організації в Україні системи підготовки фахівців для протезної промисловості за міжнародними стандартами	19
Рязанцев О., Шилін В. Гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології: деякі питання сучасності та підготовки фахівців	29

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ

Капустник В., М'ясоєдов В., Стащак А. Академічна мобільність як один із вимірів інтернаціоналізації: досвід Харківського національного медичного університету	35
Даньшева С., Дитюк С., Ігнатова В., Тесаловська О. Аналіз проблем адаптації здобувачів ЗВО до on-line навчання	41
Солошенко О. Виховна робота як провідна компонента діяльності кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін	46
Капустник В., Летік І. Деякі аспекти волонтерської діяльності у виховній роботі зі студентами-медиками	54
Каменев О., Лисечко В. Шляхи підвищення ефективності підготовки здобувачів вищої освіти в сучасних умовах	58
Попова Л. Напрями розвитку освіти і науки в Україні в умовах сучасності	62
Могильна Ю. Стан професійної орієнтації школярів в сучасній українській школі	67

МЕТОДОЛОГІЯ ОСВІТИ

Бойчук Ю., Опанасенко Я. Технологічні та педагогічні вимоги до функціонування системи змішаного навчання у сфері вищої освіти в Україні	71
Спольнік О., Гайдусь А., Каміберда Л. Сучасні методи викладання фізики у закладах вищої освіти (рос.)	77
Бакай С. Педагогіка партнерства з соціальними інституціями як вагомий чинник взаємодії учасників освітнього процесу між ВНЗ та ЗДО при підготовці майбутніх вихователів	84
Зміївський Г., Петрук О., Пугач В. Деякі аспекти використання інфографіки для підвищення ефективності онлайн-тестування з тактичних дисциплін	90
Дорожко І., Малихіна О., Туріщева Л. Використання Lego-технології при корекції мислення у молодших школярів із затримкою психічного розвитку	95
Дементьєва Т. Використання навчально-мовленнєвих ситуацій на етапах навчання наукового стилю мовлення	100
Носатова В. М. Формування мотивації до самостійного учіння як чинник успішності навчання студентів в університеті	105
Лагута Т., Вержанська О. Особливості етноорієнтованого мовного навчання	109
Северин Н., Чернявська С. Умови успішної адаптації іноземних студентів в Україні	114

ЛІТОПИС

Мокроменко О. З практики елементарної освіти Великої Британії IX ст. (просвітницька діяльність Р. Оуена)	119
Анотації	123

Мова видання — українська, російська, англійська.
Художник обкладинки О. Дербілова.
Виконавець комп'ютерної верстки В. Тарасенко.
При використанні матеріалів журналу посилання на «НК» обов'язкове.
Точка зору редакції може не співпадати з точкою зору авторів.
Підп. до друку 30.03.2021. Формат 84×108/8. Папір офсетний.
Друк на ризографії. Умов. друк. арк. 9,7. Обл.-вид. арк. 9,2.
Тираж 300 прим. Зам. № 145. Ціна договірна.
Частина тиражу розповсюджується безкоштовно.

Адреса редакції: Україна, 61166, Харків, просп. Науки, 14, Харківський національний університет радіоелектроніки.
Тел. (057) 702-08-30. E-mail: newcollegium.journal@gmail.com
Оригінал-макет підготовлено і тираж надруковано в ПФ «Колегіум», 61093, Харків, вул. Іллінська, 57/121, тел. (057) 703-53-74. Свідectво про держреєстрацію: серія KB № 16592-5064ПР від 23.04.2010.

Стан професійної орієнтації школярів в сучасній українській школі

Юлія Могильна,

аспірант,

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди

Науковий керівник — доктор педагогічних наук, професор *Ю.Д.Бойчук*

Профорієнтаційна робота у школі спрямована на реалізацію психологічних потреб особистості та економічних потреб країни. Саме якісна, цілеспрямована професійна орієнтація школярів забезпечує потреби ринку праці та знижує рівень безробіття. Однією з основних потреб школяра є його професійне самовизначення, така потреба може бути задовільнена шляхом професійної орієнтації, в особливості під час її реалізації шляхом заходів з неформальної освіти та робочих практик. На сьогодні в сучасній українській школі професійна орієнтація має формальний характер та її реалізація зводиться до психологічних тестів. Вчителі-предметники не включають у зміст уроків інформацію про професії, неформальні заходи не проводяться, а навчально-робочої практики в системі загальної середньої освіти в Україні не існує. Результатом такого стану професійної орієнтації є високий рівень безробіття, не пропорційне співвідношення пропозиції та попиту на ринку праці та несвідомий вибір майбутньої професії випускниками шкіл.

Різноманітні проблеми професійної орієнтації як засобу забезпечення трудової соціалізації школярів висвітлено в працях таких науковців: А. Асмолова, М. Бруєнко, А. Голомшток, М. Захарова, В. Корнєшук, О. Купревича, Т. Пазючен-

ко, В. Симоненко, Л. Старікової, Л. Турчіної, Б. Федоришина, Д. Швець.

Професійне самовизначення особистості — головна мета професійної орієнтації. Це поняття розуміє під собою вдалий вибір професії з урахуванням професійних особливостей особистості та їх відповідності до вимог обраної професії. Проблематику професійного самовизначення досліджували Л. Божович, Д. Закатнов, Є. Клімов, А. Конончук, О. Леонт'єв, Н. Пряжников.

Питання взаємозв'язку професійної орієнтації школярів із соціальною, економічною та культурно-просвітницькою сферами життя суспільства досліджував Л. Дунець.

Одним із суперечливих питань серед науковців є класифікація форм і методів профорієнтації. Так, наприклад, Н. Верзілін розробив бінарну систему методів профорієнтації, яка ґрунтується на поєднанні наочного, словесного та практичного методів навчання, індуктивного та дедуктивного шляхів пізнання.

Питанням професійної спрямованості присвячені дослідження учених: М. Андерсона, Ю. Борко, Б. Вульфсона, Л. Глухарєва, Л. Пуховської, Ю. Шишкова.

Мета та завдання дослідження полягають у виявленні ефективності професійної орієнтації школярів та рівня сформованості в учнів 9-11 класів професійної спрямованості.

В умовах становлення України самостійною, незалежною державою перед освітнім процесом у школах постала важлива мета — підготовка учнів до професійної діяльності в умовах життя в країні, що йде шляхом розвитку. Звісно, умовою розвитку кожної країни є населення, що працює та своєю працею досягає успіхів, створює конкурентоспроможний продукт, виводячи таким чином країну на верхівки міжнародного ринку.

В далім прикладом розвитку економіки шляхом професійної орієнтації у школах є США. В цій країні, під керівництвом Міністерства праці, діють центри професійної орієнтації та професійного відбору, які допомагають підліткам обрати майбутню професію. Завдяки діяльності цих центрів рівень «переобрання» професії студентами знизився з 30–40 % до 5–8 %, рівень аварійності на виробництвах, спричиненої роботою персоналу, зменшився на 70 %, ефективність управлінської діяльності підвищилась на 10–25 %. Таким чином, гроші, що витрачає країна на професійну орієнтацію, економлять для країни значно більші суми [1, с. 65–72].

Окрім того, через високий стрибок інформаційної доступності, професійна орієнтація школярів набула ще більшої значущості. Адже мотиваційний аспект у виборі професії є найважливішим. Чому саме випускник школи обирає професію? Чи має він правдиву інформацію? Чи провів аналітику вимог до цієї професії та своїх здібностей? На жаль, подібні аналізи не проводяться, а мотиваційна сфера зводиться до розміру заробітної платні, вибору сім'ї, заохоченню від друзів. В результаті випускник закладу вищої освіти, розуміючи, що зробив невдалий вибір професії, починає пошуки себе, не має змоги потрапити на достойну роботу, тому й продуктивність його для країни падає. Звідси й витікає повільність економічного розвитку країни.

Про це свідчить статистика, яку надано Державним Центром Зайнятості за період січень — листопад 2020 р. За цими

даними 32 % безробітних є молодь віком до 35 років, а 52 % мають вищу освіту [2].

Для подолання безробіття та збалансування попиту та пропозиції на ринку праці професійна орієнтація у школах повинна проводитись згідно з потребами країни. Саме таким чином реалізується професійне самовизначення школярів у Білорусії шляхом залучення роботодавців до системи професійної орієнтації у школах. Зацікавлені підприємства ознайомлюють учнів шкіл із професіями, організовують екскурсії на виробництва, надаючи таким чином підліткам на практиці випробувати себе за їх співпрацівника. Така система заходів формує у школярів стійкі інтереси до професії, мотивації до навчання у ЗВО, що своєю чергою перетворює випускника ЗВО на ефективного працівника [3, с. 16–17].

Г аме тому, важливою складовою професійної орієнтації школярів є момент усвідомлення учнем сутності професії та чи підходить вона йому. Таке усвідомлення є повністю вірогідним лише при глибокому теоретичному вивченні професії та наявності практичного досвіду. На сьогодні в системі шкільної освіти України практичний шлях реалізації професійної орієнтації відсутній. Гарним прикладом є система професійної орієнтації школярів в Німеччині, яка поєднує в собі теоретичну та практичну складові. Саме практична частина полягає в тому, що учні старшої школи мають змогу працювати за обраною професією, набувати необхідного досвіду та таким чином отримують можливість зробити кінцевий вибір майбутньої професії повністю усвідомлюючи та розуміючи особливості обраної спеціальності [4, с. 298–304].

Професійна орієнтація — це спрямованість навчально-виховної роботи на засвоєння учнями знань про умови правильного вибору професії, формування умінь аналізу особливостей різних професій та своїх особистих професійних якостей з подальшим їх розвитком [5, с. 26]. Головною метою професійної орієнтації в школі є свідоме професійне самовизначення

випускника школи та вдалий вибір ним професії. Досягти професійного самовизначення школяра можливо завдяки реалізації основних шляхів профорієнтації:

1. Інформаційний (теоретичне ознайомлення з особливостями професій).

2. Професіографічний (аналіз діяльності представників різних професій та вимог до них).

3. Консультаційний (індивідуальні та групові консультації з приводу особливостей професій).

4. Діагностичний (допомога спеціалістів у виборі майбутньої професії шляхом використання відповідних психологічних методик).

5. Практичний (практична допомога учням шкіл, участь учнів у трудовій діяльності обраних професій, участь у профорієнтаційних заходах).

6. Завершальний (допомога в остаточному виборі майбутньої професії) [6, с. 203].

Для виявлення шляхів професійної орієнтації, які реалізуються в загальноосвітніх школах м. Харкова, у 2019 р. було проведено анкетування серед 213 учнів 9–11 класів. В ході дослідження було отримано наступні результати: 77 % учнів не відвідували заходів з професійної орієнтації, 13 % відвідували екскурсії до університетів або зустрічі з представниками вищих навчальних закладів, 2 % відвідували зустрічі з представниками професій, 2,5 % брали участь в бесідах щодо професійного самовизначення з класними керівниками, 5,5 % брали участь в тестуванні за методиками з професійної орієнтації. Графічно результати представлено на рис. 1:

Окрім того, аналогічне анкетування було проведено у 2020 р. серед студентів 1–5 років навчання ХНПУ ім. Г.С. Сковороди щодо стану професійної орієнтації в школах, в яких навчались студенти. В результаті обробки анкетування було отримано наступні результати: 57,5 % не брали участі в профорієнтаційній роботі школи, 2,5 % брали участь в іграх з профорієнтації, 12 % відвідували бесіди з

класними керівниками, 12 % відвідували екскурсії в університети та спілкувались з представниками університетів, 13,5 % проходили тестування з виявлення професійної спрямованості, 3 % відвідували екскурсії на виробництво, 1 % брали участь у бесідах з представниками професій, 4 % відвідували профорієнтаційні заходи. Графічно результати представлено на рис. 2:

Згідно з проведеним дослідженням 67,3 % учнів шкіл України не брали участі в профорієнтаційній діяльності шкіл.

Аналіз дослідження виявив, що найбільш реалізуються теоретичні та діагностичні шляхи профорієнтації, а найменше — практичні.

Таким чином, можна зробити висновок, що профорієнтаційна робота в школах реалізується на низькому рівні.

По-перше, більша частина учнів (67,3 %) взагалі не беруть участі в профорієнтаційних заходах. Це свідчить про те, що в більшості шкіл України профорієнтаційна робота не проводиться або вона є «точковою» та позбавленою системності саме тому й охоплення учнів є вибірковою. Така профорієнтаційна система є недійовою, адже для реалізації її мети необхідна системність та певна спланована послідовність.

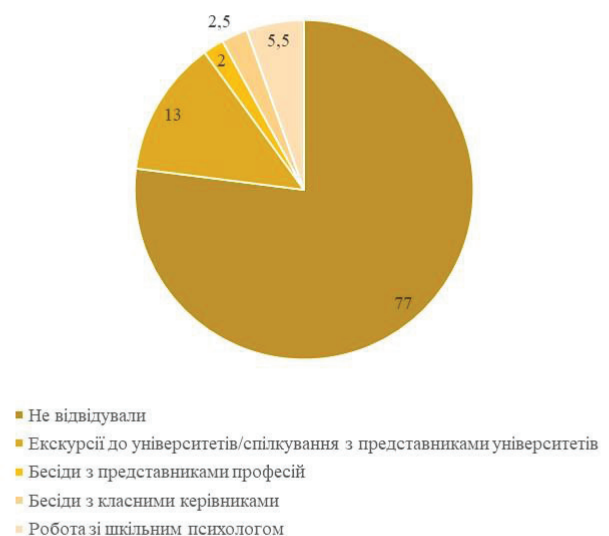

Рис. 1. Відвідуваність учнями шкіл м. Харкова заходів з професійної орієнтації (%)

Рис. 2. Відвідування учнями шкіл України заходів з професійної орієнтації (%)

По-друге, профорієнтаційну діагностику проходили лише 9,5 % опитуваних. Без профдіагностики, аналізу своєї особистості та зіставлення своїх можливостей та вимог до професій профорієнтаційна робота втрачає свій сенс, адже головною метою профорієнтації є професійне самоусвідомлення та вдалий вибір професії випускником школи. Без аналізу своєї особистості та розуміння своїх здатностей неможливо обрати професію, вимоги до якої особистість зможе вдовольнити.

По-третє, найменше реалізуються практичні методи профорієнтації, які є найбільш дієвими в системі профорієнтації школярів. Саме через практичні шляхи реалізації школярі отримують можливість випробувати себе в професіях, наочно побачити робочий процес та вже на практиці зрозуміти чи є їх вибір вдалим.

Отже, проведене дослідження доводить, що профорієнтаційна робота в школах України здебільшого не проводиться або не є дієвою. Це має негативний вплив на суспільно-економічне становище в країні. Тому система профорієнтаційної роботи в школах потребує реформи на усіх її рівнях.

Література:

1. Гриншпун С.С. Профессиональная ориентация школьников в США // Педагогика. 2005. №9.
2. Офіційний сайт Державного центру зайнятості: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67>
3. Концепция развития профессиональной ориентации молодежи в республике Беларусь. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://21vitebsk.schools.by/pages/kontseptsija-razvitija-professionalnoj-orientatsii-molodezhi-v-respublike-belarus>
4. Кузів М.З. Особливості профорієнтаційної роботи в Німеччині та Україні в умовах ринку праці // Вісник Львів. ун-ту. Вип. 25. Львів : Видав. центр ЛНУ, 2009.
5. Закатнов Д.А. Психолого-педагогические основы профессионального самоопределения школьников // Наук. записки Ніжин. держ. пед. ун-ту ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. Ніжин, 2001. № 2.
6. Пряжников Е. Ю. Игры и методики для профессионального самоопределения старшеклассников. Москва, 2004.

10.01.2021

Відомості про автора

Могильна Юлія Іванівна — аспірант 3-го року навчання кафедри професійної, початкової та дошкільної освіти; Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна; email: 4499.yuliaa@gmail.com; ORCID: 0000-0003-3144-3392.